

Utrikesutskottets betänkande

1982/83:5

om Kampuchea

Motionen

I motion 1981/82:934 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås i yrkande 5 att riksdagen till regeringen hemställer om ett svenskt erkännande av Folkrepubliken Kampuchea.

Samma motions yrkanden 1–4 har behandlats i UU 1981/82:20.

Bakgrund

Frågan om erkännande av och upprättande av diplomatiska förbindelser med Kampuchea har under de senaste åren behandlats i riksdagen ett flertal gånger, dels på grundval av motioner och betänkanden från utrikesutskottet (UU 1980/81:8; UU 1981/82:11), dels i svar på en interpellation och tre frågor, senast den 28 oktober i år.

Riksdagens och regeringens ståndpunkt har därvid sedan år 1979 varit att ingen regim f. n. kan anses legitimt representera Kampuchebas folk. Till följd härav erkänner inte Sverige eller upprätthåller diplomatiska förbindelser med någon av de stridande parterna Pol Pot-regimen (Demokratiska Kampuchea) eller Heng Samrin-regimen i Phnom Penh (Folkrepubliken Kampuchea). Ingen av dessa har ansetts uppfylla de kriterier som Sverige tillämpar i erkännandefrågor. Bl. a. kan ingen av de två konkurrerande regimerna sägas utöva effektiv kontroll över hela landet. Heng Samrin-regimen behärskar visserligen den utan jämförelse största delen av Kampuchea men gör det med stöd av betydande vietnamesiska truppstyrkor. Regimen måste därför fränkännas ett rimligt mått av folklig förankring.

Under somaren 1982 bildades en koalitionsregering som leds av prins Sihanouk som representant för organisationen Moulinaka och vidare består av Son Sann som representant för den Nationella Fronten för Khmer-folkets Befrielse (KPNLF) samt Khieu Samphan som representant för de röda khmererna, dvs. Pol Pot-regimen.

Sveriges inställning i frågan om Kampuchebas representation har kommit till uttryck vid omröstningarna om Kampuchebas fullmakter i FN:s generalförsamling. Dessa har formellt ägt rum på ett vietnamesiskt förslag om att inte erkänna Pol Pot-regimens fullmakter. Förslaget avvisades år 1981 av generalförsamlingen med 77 röster mot 37. Sverige och 30 andra länder avstod från att rösta, varmed vi markerade att vi inte kan stödja någondera regimens anspråk på att få företräda Kampuchea i FN. Rösterna fördelade sig på likartat sätt vid generalförsamlingens möte år 1980.

Vid röstningen i det pågående mötet med FN:s generalförsamling avvisades det traditionella vietnamesiska förslaget med 90 röster mot 29. 26 länder avstod från att rösta, däribland Sverige och övriga nordiska länder utom Danmark, som stödde Demokratiska Kampuchea. Efter voteringen antogs fullmaktskommitténs sammantagna rapport över medlemsländernas fullmakter utan omröstning, vilket innebär ett godkännande av den nybildade koalitionen fullmakter att representera Kampuchea i FN.

Det i år starkare stödet för Demokratiska Kampuchea än vid motsvarande omröstningar tidigare år kan sannolikt tillskrivas bildandet av den nya koalitionsregeringen. I en svensk röstförklaring framhölls att Sverige, liksom tidigare, inte anser att någon regering eller grupp är legitim representant för Kampuchegas folk och att Sverige därför inte heller kan tillerkänna någon grupp rätten att tala för Kampuchea i FN.

Sverige har tidigare i generalförsamlingen även ifrågasatt om inte ansträngningarna att inom FN:s ram bidra till en politisk lösning hindrats av att FN erkänt Pol Pots representanter som Kampuchegas talesmän.

Kampucheafrågan har också behandlats i sin större vidd vid det pågående mötet med generalförsamlingen. Med stor majoritet – 105 röster för (bl. a. Sverige), 23 emot och 20 avstående – antogs en resolution i vilken det bl. a. krävs att alla främmande trupper skall lämna landet och Kampuchegas oberoende respekteras. I ett inlägg under debatten framhöll den svenske FN-ambassadören att det kampuchceanska folket fritt måste få bestämma sin egen framtid om en godtagbar lösning skall kunna uppnås i Kampuchea-konflikten. Alla främmande trupper måste dras bort och Kampuchegas oberoende måste respekteras. I fråga om den nybildade koalitionen konstaterades att Sverige inte betraktar denna som Kampuchegas regering, eftersom den inte har kontroll över landet. Det var knappast någon hemlighet att koalitionen till stor del grundar sig på Pol Pot-regimen, vars grymhet och barbari upprörde en hel värld. Sveriges inställning i erkännandefrågan stod fast. De berörda parterna i konflikten uppmanades att fortsätta sin dialog så att verkliga förhandlingar skulle kunna inledas. Slutligen uttrycktes en förhoppning om fortsatt internationell humanitär hjälp till behövande kampucheaner.

Utskottet

Utskottet har i betänkanden de två senaste åren avstyrkt – och riksdagen därefter avslagit – motionsyrkanden om upprättande av diplomatiska förbindelser med Heng Samrin-regimen. Denna erkänns som Kampuchegas regering av öststaterna och ett mindre antal u-länder, i allt ca 35 stater.

Utvecklingen under det senaste året, med bl. a. bildandet av koalitionen, föranleder enligt utskottets uppfattning ingen ändring i den svenska inställningen såsom denna kommit till uttryck sedan år 1979, att ingen regim eller grupp kan anses vara legitim företrädare för Kampuchea. Utskottet

konstaterar samtidigt att den svenska uppfattningen i erkännandefrågan inte hindrar Sverige att lämna humanitärt bistånd till Kampucheas folk.

Utskottet finner således att förutsättningar saknas för att erkänna Heng Samrin-regimen såsom legitim representant för Kampuchea, varför yrkande 5 i motionen avstyrks.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår yrkande 5 i motion 1981/82:934.

res. (vpk)

Stockholm den 16 november 1982

På utrikesutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Sture Korpås (c), Carl Bildt (m), Sture Ericson (s), Jan Bergqvist (s), Bengt Silfverstrand (s), Sten Sture Paterson (m), Rune Ångström (fp), Bertil Måbrink (vpk), Maj Britt Theorin (s), Lars Hjertén (m), Sören Häggroth (s), Nils Svensson (s), Ivar Virgin (m) och Pär Granstedt (c).

Reservation

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 2 med "Utskottet har" och på s. 3 slutar med "i motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i betänkanden de två senaste åren avstyrkt – och riksdagen därefter avslagit – motionsyrkanden om upprättande av diplomatiska förbindelser med Heng Samrin-regimen. Utvecklingen under det senaste året, med bl. a. bildandet av koalitionen – med Sihanouk som galjonsfigur – föranleder enligt utskottets uppfattning en ändring av den svenska inställningen.

Även om vi inte vet mycket om vad det kampuchianska folket önskar för slags regering, så kan vi ändå våga påstå att det under inga omständigheter önskar Pol Pots skräckregim tillbaka. Inga försök att klä dessa folkmördare i "legala" och "nationella" fjädrar lurar människorna. De vet att det är Pol Pot som är överbefälhavare för de röda khmerernas trupper. I den koalition som bildats ingår just de röda khmererna som den ojämförligt starkaste militära parten.

Pol Pot leder alltså i realiteten koalitionen trupper. Folket i Kampuchea som lidit så svårt under denne despot har svårt att förstå hur FN kan vilja

påtvinga dem dessa mordiska pojksoldater än en gång.

Vad som är viktigt är att finna en lösning i Kampuchea som dels leder till att all utländsk inblandning upphör, dels tryggar kampucheanerna mot Pol Pot. Problemet är att få Kina att acceptera en sådan lösning.

Det är positivt att Sverige den senaste tiden i FN påpekat Kinas nyckelroll i Kampucheafrågan. Men det är fortfarande ett helt passivt ställningstagande. Sverige borde fullfölja sina tidigare insatser för fred och oberoende. Att bryta Folkrepubliken Kampuchebas internationella isolering skulle bidra till att öka kampucheanernas självförtroende, stärka självständigheten och minska krigsriskerna.

För kampucheanen i gemen är det obegripligt och orättvist att han/hon skall straffas för att de inte av egen kraft förmådde befria sig ur det koncentrationsläger, som Pol Pot förvandlade landet till.

Erkännande av Kampuchea kan inte ses enbart utifrån tidigare folkrättslig praxis. Det är alltså inte det kampuchianska folkets skuld att det hamnat i den situation landet nu befinner sig i med vietnamesiska truppers närvaro. Inte heller är det folket som kan påverka det yttre hot – Kinas och Thailands underhåll av Pol Pots trupper – som motiverar Vietnams stora armé i landet.

Ett svenskt erkännande i kombination med svenska initiativ för att undanröja det yttre hotet skulle hälsas med tillfredsställelse i både Kampuchea och Vietnam, inte minst därför att det skulle öppna perspektivet för en vietnamesisk trupphemtagning.

Utskottet finner således att förutsättningar finns för ett erkännande av Heng Samrin-regimen såsom legitim representant för Kampuchea, varför yrkande 5 i motionen tillstyrks.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till motion 1981/82:934 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.